

■ Sekcja Inteligentnych Sieci - Smart Grids, Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji

Kiedy nastąpi wzrost rynku Spółdzielni Energetycznych w Polsce?

Co to jest Spółdzielnia Energetyczna? Kto i jak może ją założyć? Dlaczego w Polsce jest tak mało spółdzielni energetycznych, skoro rozwiązanie jest popularne w krajach Unii Europejskiej i bardzo korzystne dla jej członków? Jakie są bariery w funkcjonowaniu SE i jak można je pokonać?

Na powyższe pytania i wiele innych znajdują Państwo odpowiedzi w artykule, do którego materiał został zebrany w trakcie rozmów z Prezesem Pionierskiej Spółdzielni Energetycznej Eisell, Ireneuszem Perkowskiem, przedstawicielami CoopTech Hub - centrum technologii spółdzielczych, Rafałem Krenz - animatorem społeczności energetycznych, Krzysztofem Rucińskim - koordynatorem ds. społeczności energetycznych oraz Pawłem Pisarczykiem - Prezesem Spółdzielni Stawiski i Przewodniczącym Sekcji Inteligentnych Sieci - Smart Grids KIGEIT.

Rosnące ceny energii oraz dążenie do dekarbonizacji i ograniczania skutków kryzysu klimatycznego skłaniają do intensywnego myślenia nad sposobami pozyskiwania tańszej energii. Obecnie w dobie wojny za granicami Polski szczególnie silnym argumentem jest nasze bezpieczeństwo energetyczne. Nie można też jednak lekceważyć zmian środowiskowych i aspektów ekonomicznych.

W okresie letnim, kiedy występuje ogromne zapotrzebowanie na energię elektryczną zasilającą systemy chłodzenia, zdarzały się już nieplanowane wyłączenia bloków energetycznych w kilku polskich elektrowniach. Wprawdzie raport Polskiego Instytutu Ekonomicznego uspokaja, że nie grozi nam blackout, to temat niezależności energetycznej i pozyskania energii z OZE coraz częściej pojawia się w mediach. Jednym z możliwych rozwiązań produkowania energii na własne potrzeby jest założenie spółdzielni energetycznej.

Spółdzielnia energetyczna SE jest podmiotem zdefiniowanym w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (ustawa o OZE Dz.U. 2015 poz. 478).

Chociaż pojęcie funkcjonuje w polskim prawie już prawie dekadę, to przepisy dopiero częściowo doprecyzowano w latach 2018-2019. Zgodnie z definicją z art. 2 pkt 33a ustawy o odnawialnych źródłach energii, „spółdzielnia energetyczna oznacza spółdzielnię w rozumieniu ustawy z dnia

16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze lub ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników, której przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, w instalacjach odnawialnego źródła energii i równoważenie zapotrzebowania energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, wyłącznie na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków, przyłączonych do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub sieci dystrybucyjnej gazowej lub sieci ciepłowniczej.”

Zgodnie z ustawą, w przypadku produkcji energii elektrycznej łączna moc urządzeń nie może przekroczyć 10 MW, a wyprodukowana energia z własnych źródeł OZE musi pokryć w ciągu roku nie mniej niż 70% potrzeb własnych członków spółdzielni.

” Rosnące ceny energii oraz dążenie do dekarbonizacji i ograniczania skutków kryzysu klimatycznego skłaniają do intensywnego myślenia nad sposobami pozyskiwania tańszej energii

Pierwsze dwie spółdzielnie energetyczne zostały zarejestrowane w Polsce w 2021 r., jednak brak rozporządzenia dotyczącego sposobu bilansowania i rozliczania spółdzielni przez sprzedawcę zobowiązanego skutecznie hamował powstawanie kolejnych.

Ostatecznie SE dostały szansę na rozwój wraz z dniem 1 kwietnia 2022 r. Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska oraz Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które określiło sposób dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych.

Spółdzielnia jest podmiotem, która przyczynia się do lepszego i mądrzejszego wykorzystania energii produkowanej lokalnie, a co za tym idzie - obniżenia rachunków za prąd, co w dobie obecnego kryzysu i wysokich cen nośników energii powinno przyczynić się do ich masowego powstawania. Jest instrumen-

tem działającym na obszarach wiejskich i miejsko-wiejskich, a więc w takich rejonach kraju, gdzie jest pożądane zrzeszenie lokalnego społeczeństwa z jednostkami samorządu terytorialnego.

Spółdzielnia energetyczna, której działalność będzie opierała się na wytwarzaniu energii elektrycznej korzysta z tzw. rozliczenia prosumenckiego. Taki system rozliczeń zachęca do zwiększenia współczynnika autokonsumpcji spółdzielczej. System prosumencki pozwala na wprowadzenie do sieci elektroenergetycznej niewykorzystanej energii w celu jej zmagazynowania, a następnie pobrania tej energii w okresach niedoboru produkcji. Sprzedawca jest zobowiązany do dokonania rozliczenia z SE ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci, w stosunku ilościowym 1 do 0,6.

W przypadku spółdzielni odpowiedni dobór członków na podstawie analizy profili zużycia i produkcji pozwala na największe oszczędności.

Kolejnym argumentem za tworzeniem SE jest zwolnienie z posiadania koncesji oraz części opłat związanych z dystrybucją takich jak: opłata mocowa, OZE, opłata kogeneracyjna, co jest ogromnym ułatwieniem. Spółdzielnia zobowiązana jest do rozliczeń tylko z operatorem sieci dystrybucyjnej (OSD).

Oprócz wskazanych powyżej korzyści, ważnym efektem wspólnej realizacji przedsięwzięcia jest umocnienie więzi lokalnego społeczeństwa oraz wzrost bezpieczeństwa energetycznego dla wsi, czy gminy.

Swoim doświadczeniem związanym z założeniem pierwszej zarejestrowanej w Polsce Spółdzielni Energetycznej podzielił się Prezes Ireneusz Perkowski.

SE Eisell powstała w 2021 r. na terenie Raszyna. W jej skład wchodzi pięciu członków, w tym dwóch występuje w podwójnej roli, zarówno wytwórców, jak i odbiorców energii, a pozostali trzej są odbiorcami. Zasoby SE to dwie instalacje fotowoltaiczne po 10 kWp oraz magazyn energii o pojemności 10 kWh. Spółdzielnia dysponuje stanowiskiem do ładowania samochodów elektrycznych. Jak podkreśla Prezes Ireneusz Perkowski najważniejszy jest dobór członków oraz świadomość, że niezależnie od wielkości zainwestowanych środków wszyscy spółdzielcy mają takie same prawa, co przekłada się na podejmowanie decyzji, które zapadają w trybie 1 członek = 1 głos.

Optymalnym rozwiązaniem dla SE na etapie analizy biznesowej jest budowa takiej wielkości instalacji, aby profil produkcji energii pozwolił na jej bezpośrednią konsumpcję przez członków SE. Taki model pozwala osiągnąć najwięcej korzyści, zmniejszyć ilość magazynowanej energii, czy energii oddawanej do sieci. W kolejnym kroku należy opracować Statut Spółdzielni, wybrać władze - radę nadzorczą oraz prezesa - i opracować zasady wzajemnych rozliczeń pomiędzy członkami. Następnym etapem jest rejestracja w KRS, która często wymaga cierpliwości. SE Eisell czekała aż 5 miesięcy na rejestrację, natomiast zgłoszenie do KOWR nastąpiło w ciągu jednego miesiąca.

Jak podkreśla Prezes Perkowski, największym wyzwaniem było podpisanie umowy ze sprzedawcą energii, którym dla Eisell jest PGE. Umowę negocjowano prawie 12 miesięcy, gdyż do momentu ogłoszenia w kwietniu 2022 r. ww. rozporządzenia nie było żadnych wzorców, a samo rozporządzenie nie precyzuje jednoznacznie sposobu rozliczeń. W praktyce oznacza to, że każda SE musi wynegocjować zasady rozliczeń ze swoim sprzedawcą. Optymalnym rozwiązaniem byłoby, gdyby wszyscy sprzedawcy mieli jeden wzorzec, co by znakomicie uprościło i skróciło cały proces podpisywania umowy.

Do wzajemnych rozliczeń pomiędzy członkami spółdzielni został przygotowany arkusz kalkulacyjny, do którego są wprowadzane wszystkie dane, a rozliczenie odbywa się raz w miesiącu. Tu niewątpliwie widać potrzebę zastosowania dedykowanego oprogramowania, które wsparłoby proces rozliczania członków SE. Pierwsze rozwiązania realizujące taką funkcjonalność są już dostępne na rynku, m. in. besmart.energy. Nowoczesne, stworzone w Polsce oprogramowanie pomaga zmaksymalizować wykorzystanie lokalnych źródeł energii i usprawnia zarządzanie SE nie tylko poprzez zautomatyzowanie pomiaru, raportowania i rozliczania, eliminując manualną pracę i ludzkie błędy w prowadzeniu rachunków. Dzięki algorytmom sztucznej inteligencji pozwala także na prognozę produkcji energii dostępnej ze źródeł OZE oraz racjonalne wykorzystanie energii za pomocą wirtualnego asystenta energetycznego.

Pytanie o bariery w powstawaniu SE skierowano również do pracowników CoopTech Hub - centrum technologii spółdzielczych. Rafał Krenz potwierdził, że największym problemem w zakładaniu SE był długi proces legislacyjny i brak transparentnych zasad na jakich by SE miała się rozliczać ze sprzedawcą energii. W listopadzie 2022 r. prace nad usunięciem barier legislacyjnych rozpoczął zespół ekspertów działający przy pełnomocniku rządu ds. transformacji energetycznej obszarów wiejskich. Można jedynie zastanawiać się, dlaczego to tak długo trwało i czy wybuch wojny w Ukrainie przyspieszył prace ustawodawcze.

Optylizmem napawa fakt, że w drugiej połowie roku, po ogłoszeniu rozporządzenia pojawiło się kilka nowych SE. Trzecia spółdzielnia energetyczna w Polsce powstała w Stawiskach w województwie podlaskim. Jej prezesem został Paweł Pisarczyk, Prezes firmy Atende Industries. Celem nowopowstałej spółdzielni ma być wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii na rzecz swoich członków oraz organizowanie między nimi dostaw i odbioru

energii elektrycznej. Spółdzielnia Stawiski otrzymała już swój numer NIP oraz została wpisana do KRS. Jak zapewniają pomysłodawcy przedsięwzięcia, dzięki współpracy w ramach nowego podmiotu członkowie spółdzielni będą mogli liczyć na zmniejszenie kosztów zakupu energii elektrycznej oraz dodatkowe przychody ze sprzedaży energii z OZE.

Jak anonsuje Prezes SE w Stawiskach Paweł Pisarczyk: „*Spółdzielnia energetyczna w Stawiskach ma być spółdzielnią referencyjną, która pokaże jak skutecznie bilansować lokalnie wyprodukowaną energię, jednocześnie maksymalnie zaspokajając potrzeby energetyczne społeczności. Kolejnym ważnym krokiem dla spółdzielni będzie magazynowanie energii, a dzięki temu rozwiązaniu zwiększenie skali jej działania. Region Podlasia słynie z czystego powietrza i wspaniałych wyrobów mleczarskich, dlatego jednym z kluczowych założeń naszego projektu jest, aby energia elektryczna wyprodukowana z OZE zasiliła okoliczne zakłady produkcyjne, tym samym przyczyniając się do zminimalizowania śladu węglowego w przemyśle mleczarskim. Taki model produkcji wpisuje się w kluczowy kierunek wskazany przez Unię Europejską, związany z dekarbonizacją w produkcji spożywczej.*”

Są już zapowiedzi z rynku, że kolejne spółdzielnie będą powstawać we współpracy z samorządami w województwach podlaskim, małopolskim, mazowieckim i dolnośląskim. W gminie Niepołomice pod Krakowem wkrótce powstanie spółdzielnia energetyczna. W planach znajduje się wybudowanie farmy fotowoltaicznej o mocy 1 MW, która zastąpi składowisko odpadów komunalnych. Według władz gminy ta inwestycja ma przynieść wielotysięczne oszczędności.

Kolejną barierą jaką dostrzega CoopTech Hub są opóźnienia związane z rozpoczęciem wydatkowania środków pomocowych z UE. Wiele społeczności energetycznych zgłaszających się do CoopTech Hub wstrzymuje się z rozpoczęciem działalności oczekując na moż-

liwość pozyskania dotacji na inwestycje. Wszyscy z niecierpliwością oczekują na zakończenie sporu politycznego i rozpoczęcie naborów wniosków w planowanych konkursach na wsparcie społeczności energetycznych. W ocenie rozmówców trudno zrozumieć wstrzymanie się z wydatkowaniem środków pomocowych w sytuacji kryzysu geopolitycznego i energetycznego.

Dodatkowo, rozwiązaniem prawnym budzącym kontrowersje jest ograniczenie działalności spółdzielni energetycznych do obszarów wiejskich i miejsko-wiejskich. Pominięcie miast w zakresie rozwoju spółdzielczości energetycznej to model w zasadzie niespotykany na świecie.

Liczne doświadczenia pracowników CoopTech Hub w kontaktach z potencjalnymi twórcami spółdzielni energetycznych pokazują, że należy budować wzajemne zaufanie i promować ideę spółdzielczości w Polsce. Spółdzielnie energetyczne mają lokalny charakter, potrzebne jest zaangażowanie samorządów w ich tworzenie. Tymczasem przedstawiciele CoopTech Hub od lat obserwują, że polityka energetyczna na poziomie lokalnym często funkcjonuje „od grantu do grantu”. Wspólnie apelu-

ją, aby spółdzielnie energetyczne wpisać w długotrwałą wizję rozwoju gmin i planów w zakresie kompleksowej transformacji energetycznej. Jak twierdzą, to działanie nie może się odbywać wyłącznie z inicjatywy podmiotów trzecich.

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 optymistycznie wyznacza następujące cele klimatyczno-energetyczne:

- 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w 2005 r.,
- 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie oraz roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie,
- wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007,
- redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Zarówno po stronie samorządowej, jak i społecznej widać coraz większe zainteresowanie SE. Stosunkowo niewiele potrzeba, by spółdzielnie energetyczne rozwijały się dynamicznie, rozwiązując tym samym część aktualnych problemów na rynku energetycznym. Jest to więc doskonały moment na radykalne przyspieszenie już opóźnionych prac rządowych: uruchomienie środków na inwestycje w formie dotacji, preferencyjnych pożyczek wspartych ze środków UE oraz poprawę i uelastycznienie rozwiązań prawnych.

Mając na uwadze problemy ze stabilnością sieci, konieczna jest promocja autokonsumpcji, a potencjalnych prosumentów należy ukierunkować na konkretne i sprawdzone już rozwiązania. Choć obecnie takiej masowej świadomości wciąż brakuje, to należy przyznać, że kryzys energetyczny sprawił, że ta postawa z dnia na dzień się zmienia. Z drugiej strony, mimo iż coraz więcej samorządów inicjuje własne programy finansowania transformacji energetycznej, budżety na inwestycje na ten cel są niewystarczające na umożliwienie jej dynamicznego przyspieszenia. □

REKLAMA

nowa
Energia

DWUMIĘSIĘCZNIK

WORTAL

KONFERENCJE

nowa-energia.com.pl

